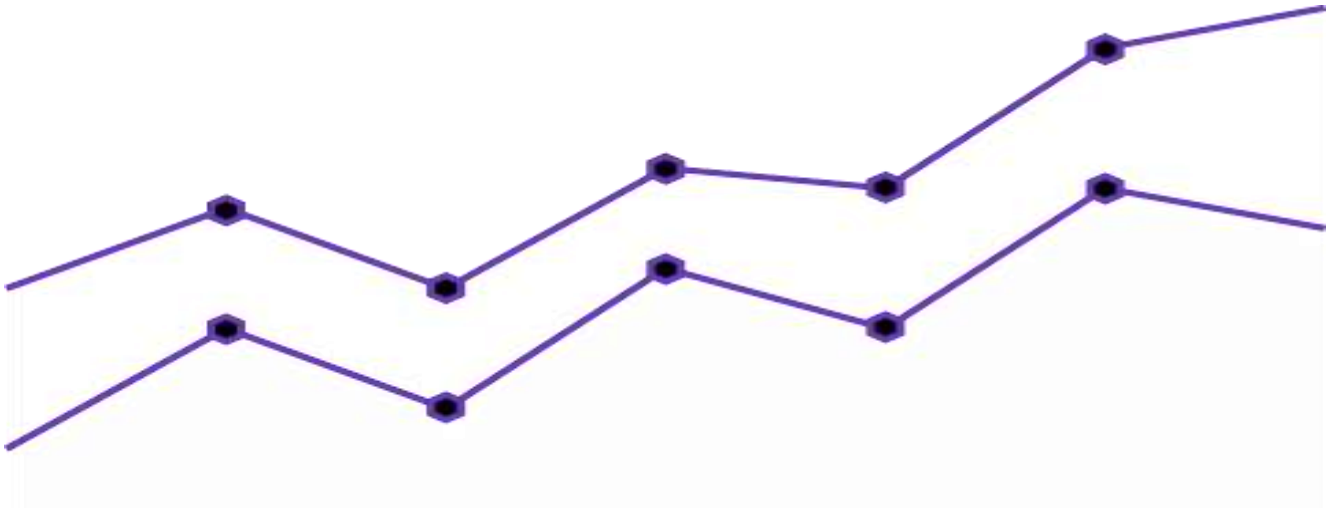

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
İQTİSADİYYAT VƏ SƏNAYE
NAZİRLİYİ**

**2013-CÜ İLDƏ AZƏRBAYCANDA SAHİBKARLIĞIN
İNKİŞAFI DİNAMİKASINA DAİR
ARAYIŞ**

**Fevral 2014-cü il
BAKI**

Sahibkarlığın inkişafı dinamikası

- Hazırda özəl sektor ÜDM-də 85 faiz, vergi daxilolmalarında 72,4 faiz təşkil edir.
- Özəl bölmədə istehsalın həcmi sənaye məhsulunun 81,4 faizini təşkil etmişdir.
- Hesabat dövründə sahibkarlıq subyektlərinin sayı 5,6 faiz artaraq 540007 vahidə çatmışdır.
- Sahibkarların 38 faizi Bakıda, 62 faizi regionlarda fəaliyyət göstərir.
- Sahibkarların 15,9 faizini hüquqi şəxslər, 84,1 faizini isə fiziki şəxslər təşkil edir.

Ölkənin sahibkarlıq sektorunun inkişafı göstəricilərinin dinamikası həyata keçirilən iqtisadi islahatların uğurlu nəticələrinin əyani təsdiqidir. Həyata keçirilmiş məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında və onun əsasını təşkil edən sahibkarlığın inkişafı sahəsində müşahidə edilən pozitiv meyillər özünü göstərməkdə davam edir. 2013-cü ildə ötən illə müqayisədə ÜDM-in həcmi 5,8 faizi artaraq 57,7 milyard manata çatmışdır (cədvəl 1). 2013-cü ildə əlavə dəyər istehsalı qeyri-neft sektorunda 10 faiz artmışdır.

Cədvəl 1. ÜDM-in artım dinamikası

İllər Göstəricilər	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Ümumi Daxili Məhsulun həcmi, milyon manatla	38005,7	34578,7	41574,7	50069,1	539950,0
Artım, %-lə	10,8	9,3	5,0	0,1	2,2	5,8

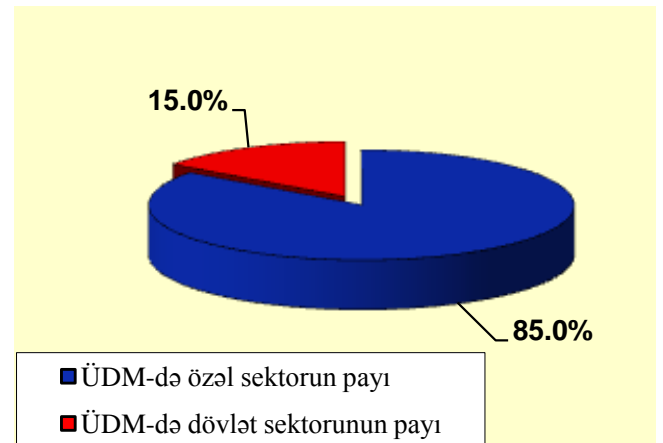
Ölkədə biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, biznesə başlama prosedurlarının sadələşdirilməsi,

sağlam rəqabətin təmin edilməsi, sahibkarlığa dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi, sahibkarların maarifləndirilməsi, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və digər geniş həcmli tədbirlər nəticəsində Ümumi Daxili Məhsulun həcmində özəl sektorun payı 85,0 faizə çatmışdır (qrafik 1).

Cədvəl 2. ÜDM-də özəl sektorun xüsusi çəkisi (%-lə)

İllər Göstəricilər	2009	2010	2011	2012	2013
ÜDM-də özəl sektorun payı	81,2	81,7	82,5	83	85

Qrafik 1. ÜDM-də özəl sektorun payı, %-lə.

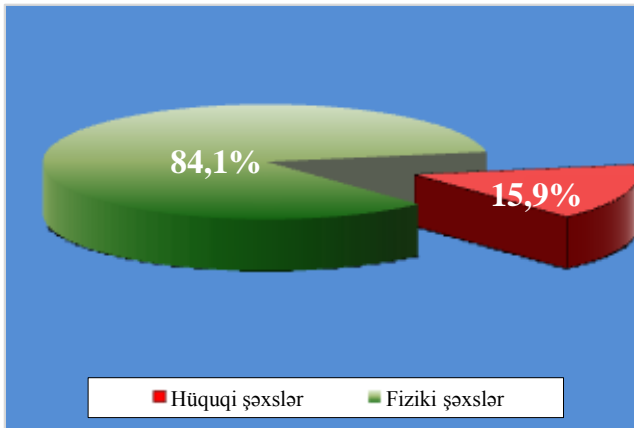
Aqrar sektor, sənaye, ticarət, mehmanxana və iaşə xidməti, tikinti, nəqliyyat, rabitə kimi istehsal və xidmət sahələrində qeyri-dövlət bölməsinin payı 70-99 faiz arasında dəyişir.

2013-cü ildə özəl bölmədə istehsalın həcmi sənaye məhsulunun 81,4 faizini təşkil etmiş, ümumi istehsalın 93,1 faizi sənaye mallarının (əmtəələrin) istehsalı, 6,9 faizi isə sənaye xarakterli xidmətlərin göstərilməsi hesabına yaradılmışdır. Qısa müddətdə əldə edilmiş bu uğur, islahatların aparıcı xəttini təşkil edən

sahibkarlığın inkişafı, biznes mühitinin yaxşılaşdırılması üzrə həyata keçirilən ardıcıl və sistemli tədbirlərin nəticəsində mümkün olmuşdur.

Ölkədə sahibkarlıq subyektlərinin ümumi bölgüsünə görə onların 15,9%-ni hüquqi şəxslər, 84,1%-ni isə fiziki şəxslər təşkil edir (qrafik 2).

Qrafik 2. Sahibkarlıq subyektlərinin bölgüsü

Müəssisələrin inkişafı dinamikası.

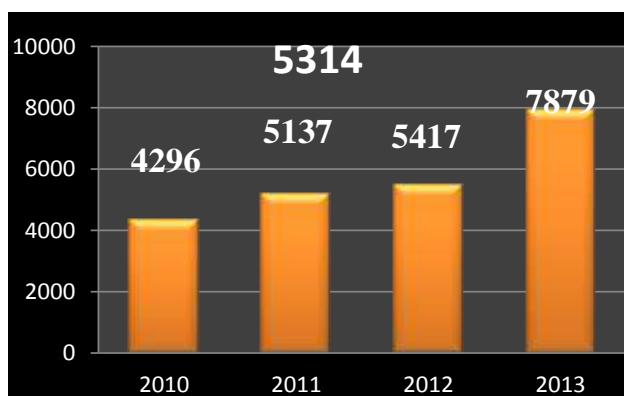
2013-cü il ərzində müəssisə və təşkilatların sayı ötən ilə nisbətən **8,9 faiz** artaraq 86010 vahid olmuşdur (cədvəl 3). 2013-cü ildə 7879 yeni sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxs qeydiyyatına alınmışdır ki, bu da **son 5 ildə ən yüksək göstəricidir** (Qrafik 3). Belə ki, 2009-cu ildə 5314, 2010-cu ildə 4296, 2011-ci ildə 5137, 2012-ci ildə 5417 və 2013-cü ildə 7879 yeni müəssisə fəaliyyətə başlamışdır. 2013-cü ildə yaradılan müəssisələrin sayı son 5 ildə yaradılan müəssisələrin orta sayından **40,5 faiz** çoxdur. Yeni fəaliyyətə başlamış sahibkarlıq subyektləri iqtisadiyyatın bütün sahələrini əhatə edir.

- 2013-cü il ərzində hüquqi şəxslərin sayı 8,9 faiz artaraq 86010 vahidə çatmışdır.
- 2013-cü il ərzində 7879 yeni sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan hüquqi şəxs qeydiyyatına alınmışdır.
- Hesabat dövründə müəssisələrin 53,4 faizi Bakıda, 14 faizi Aran, 6,2 faizi Abşeron, 7,0 faizi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonlarında, qalanları (19,4 faiz) isə digər bölgələrdə qeydiyyatına alınmışdır.
- Müəssisələrin 69 219 vahidini və ya 80,5 faizini kiçik müəssisələr təşkil edir.
- 2013-cü il ərzində fiziki şəxslərin sayı 5,2 faiz artaraq 454 997 vahidə çatmışdır.
- Fiziki şəxslərin əsas hissəsi Bakıda (34,8 faiz), Aran (19,7 faiz), Gəncə-Qazax (12,4 faiz), Lənkəran (7,5 faiz), Abşeron (4,7 faiz), Şəki-Zaqatala (6,3 faiz) və Quba-Xaçmaz (5,5 faiz) iqtisadi rayonlarında qeydiyyatına alınmışdır.
- Fiziki şəxslərin 65,2 faizi regionlarda, 34,8 faizi isə Bakıda fəaliyyət göstərmişdir.
- Hesabat dövründə fiziki şəxslərin 82,1 faizini kişilər, 17,9 faizini qadınlar təşkil etmişdir.

Cədvəl 3. Hüquqi şəxslərin sayı

İllər	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Hüquqi şəxslərin sayı	74534	79147	85618	89939	93416	75632	78966	86010

Qrafik 3. Yeni yaradılmış hüquqi şəxslərin illər üzrə sayı

Hesabat dövründə yeni müəssisələrin 54,5 faizi Bakıda, 12,6 faizi Aran, 6,5 faizi Abşeron, 7,0 faizi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonlarında, qalanları (19,4 faiz) isə digər bölgələrdə fəaliyyətə başlamışdır. (cədvəl 4).

Cədvəl 4. Hüquqi şəxslərin regionlar üzrə sayı

	01.01.2014 -cü il vəziyyətinə müəssisələrin sayı	2013-cü ilin yanvar-dekabr ayları ərzində yaranmış yeni müəssisələr	
		Cəmi	Artım, %-lə
Cəmi	86010	7879	9,2
Bakı	45942	4293	9,3
İqtisadi rayonlar:			
Abşeron iqtisadi rayonu	5300	514	9,7
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu	6024	552	9,2
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu	3706	413	11,1
Lənkəran iqtisadi rayonu	4772	591	12,4
Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu	2524	204	8,1
Aran iqtisadi rayonu	12025	991	8,2
Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu	1845	133	7,2

Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu	551	4	0,7
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	1480	144	9,7
Naxçıvan iqtisadi rayonu	1841	40	2,2

2014-cü ilin 1 yanvar tarixə müəssisə və təşkilatların 27,1 faizi ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 10,5 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 10,8 faizi tikinti, 6,3 faizi emal sənayesi, 14,8 faizi digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi, 6,2 faizi peşə, elmi və texniki fəaliyyət, 2,2 faizi informasiya və rabitə və qalanları isə iqtisadiyyatın digər sahələrində fəaliyyət göstərmişdir.

2013-cü ildə qeydiyyatdan keçmiş 7879 hüquqi şəxsin 211-i dövlət mülkiyyətinə, 6956-sı xüsusi mülkiyyətə, 568-i tam xarici investisiyalı, 138-i birgə müəssisələrə, 6-sı isə bələdiyyə mülkiyyətinə aid olmuşdur (cədvəl 5).

Cədvəl 5. Mülkiyyət növləri üzrə müəssisələrin sayı (01.01.2014 tarixə)

Mülkiyyət növləri	Dövlət	Bələdiyyə	Xüsusi	Xarici	Birgə müəssisələr
Sayı	211	6	6956	568	138

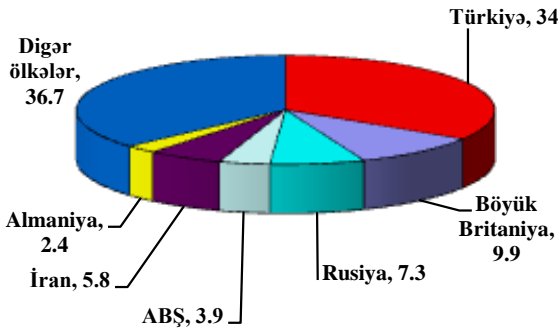
2014-cü ilin 1 yanvar tarixinə qədər qeydiyyatda alınmış 86010 hüquqi şəxsin 9087-i dövlət mülkiyyətinə, 68642-si xüsusi mülkiyyətə, 1758-i bələdiyyə mülkiyyətinə, 4922-si tam xarici investisiyalı, 1601-i isə birgə müəssisələrə mənsub olmuşdur (cədvəl 6.).

Cədvəl 6. Mülkiyyət növləri üzrə müəssisələrin sayı (01.01.2014 tarixə)

Mülkiyyət növləri	Dövlət	Bələdiyyə	Xüsusi	Xarici	Birgə müəssisələr
Sayı	9087	1758	68642	4922	1601
Cəmdə payı, %-lə	10,6	2,0	79,8	5,7	1,9

Statistik vahidlərin Dövlət registrində qeydiyyatdan keçmiş tam xarici investisiyalı və birgə müəssisələr əsasən Türkiyə (34,0 faiz), Böyük Britaniya (9,9 faiz), Rusiya (7,3 faiz), İran (5,8 faiz), ABS (3,9 faiz), Almaniya (2,4 faiz) və digər ölkələrin (36,7 faiz) sahibkarları tərəfindən yaradılmışdır. (qrafik 4).

Qrafik 4. 100 faiz xarici investisiyalı və birgə müəssisələrin ölkələr üzrə payı, faizlə

2013-cü il ərzində ölkədə iqtisadiyyatın və sosial sahələrin inkişafına bütün maliyyə mənbələri hesabına 22,8 milyard dollar əsas kapitala investisiya yönəldilmişdir. Əsas kapitala qoyulmuş vəsaitin 17,5 milyard dolları daxili investisiyalar, 5,3 milyard dolları isə xarici investisiyalar təşkil etmişdir.

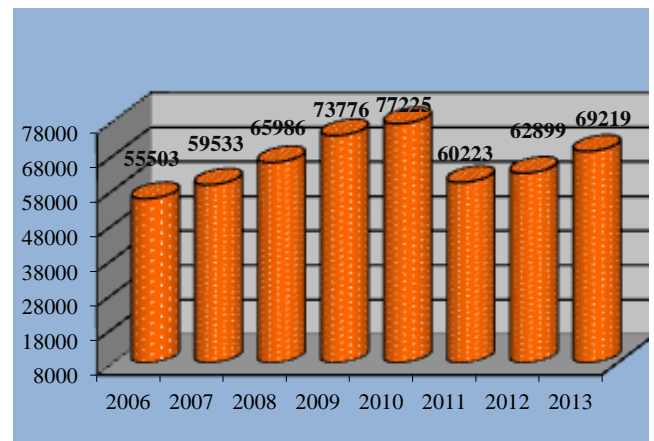
Kiçik müəssisələrin inkişaf dinamikası.

Bazar münasibətlərinin tələblərinə uyğun olaraq ölkə iqtisadiyyatında kiçik sahibkarlığın inkişafı prosesi davam etmişdir. Ölkədə fəaliyyət göstərən kiçik müəssisələrin sayı və strukturu “Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu və “İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə kiçik sahibkarlıq subyektlərinin müəyyənləşdirilməsi meyarlarının hədlərinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş işçilərin sayı və illik dövriyyə meyarına görə müəyyən edilir. 2013-cü ildə kiçik müəssisələrin sayı 10,0 faiz artmışdır. 2014-cü il 1 yanvar tarixinə ölkədə fəaliyyət göstərən müəssisələrin 69219 vahidi kiçik müəssisələr olmuşdur (cədvəl 7).

Cədvəl 7. Kiçik müəssisələrin dinamikası

İllər	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kiçik müəssisələrin sayı	59553	65986	73776	77225	60223	62899	69219

Qrafik 5. Kiçik müəssisələrin sayı

Göründüyü kimi, ölkədə fəaliyyət göstərən hüquqi şəxslərin 80,5 faizini kiçik müəssisələr təşkil edir. Onların əsas hissəsi ticarət (32,4 faiz), kənd təsərrüfatı (12,7 faiz) tikinti (12,6 faiz) və digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi (10,4 faiz) bölmələrində yaradılmışdır.

Kiçik müəssisələrin iqtisadi rayonlar üzrə bölgüsünə görə onların 56,2 faizi Bakıda, 6,7 faizi Abşeron, 13,6 faizi Aran, 6,3 faizi Gəncə-Qazax, 5,6 faizi Lənkəran, 2,6 faizi Quba-Xaçmaz, qalanları isə digər iqtisadi rayonlarda fəaliyyət göstərir.

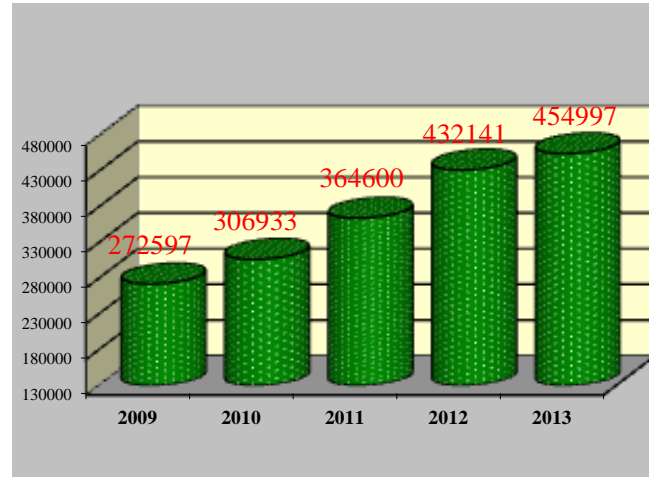
Fiziki şəxslərin inkişaf dinamikası.

Ötən illər ərzində fiziki şəxslərin sayı dinamik şəkildə artmaqda davam etmişdir. 2013-cü il ərzində hüquqi şəxs yaratmadan fərdi sahibkarlıq formasında fəaliyyət göstərən fiziki şəxslərin sayı 5,2 faiz artaraq 454997 vahidə çatmışdır (cədvəl 8).

Cədvəl 8. Fiziki şəxslərin artım dinamikası

İllər	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Fiziki şəxslərin sayı	243473	259808	275006	272597	306933	364581	432141	454997

Qrafik 6. Fiziki şəxslərin sayı

Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin əsas hissəsi Bakıda (34,8 faiz), Aran (19,7 faiz), Gəncə-Qazax (12,4 faiz), Lənkəran (7,5 faiz), Şəki-Zaqatala (6,3 faiz), Abşeron (4,7 faiz), Quba-Xaçmaz (5,5 faiz), Naxçıvan (3,3 faiz), Dağlıq Şirvan (2,9 faiz), Yuxarı Qarabağ (2,4 faiz) və Kəlbəcər-Laçın (0,5 faiz) iqtisadi rayonlarında qeydiyyatda alınmışdır (cədvəl 9).

Cədvəl 9. Fiziki şəxslərin regionlar üzrə sayı

	01.01.2014-cü il vəziyyətinə fiziki şəxslərin sayı	Ümumi sayə görə faizlə
Cəmi	454997	100
Bakı	158472	34,8
İqtisadi rayonlar:		
Abşeron iqtisadi rayonu	21230	4,7
Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu	56641	12,4
Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu	28445	6,3
Lənkəran iqtisadi rayonu	34141	7,5

Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu	25149	5,5
Aran iqtisadi rayonu	89781	19,7
Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonu	10918	2,4
Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonu	2072	0,5
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu	13083	2,9
Naxçıvan iqtisadi rayonu	15065	3,3

Beləliklə, ölkənin regionlarında fəaliyyət göstərən fiziki şəxslərin sayı 65,2 faiz təşkil etmişdir.

Fərdi sahibkarların əsas hissəsi ticarət, nəqliyyat vasitələrinin təmiri (38,8 faiz), nəqliyyat və anbar təsərrüfatı (15,0 faiz), digər sahələrdə xidmət (13,2 faiz) və kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq (13,9 faiz), turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə (5,7 faiz) sahələrində fəaliyyət göstərmişdir.

Hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin 82,1 faizini kişilər, 17,9 faizini qadınlar təşkil edir. Sahibkar qadınların 59,9 faizi regionlarda, 40,1 faizi isə Bakıda qeydiyyatdan keçmişdir.

2013-cü il ərzində regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı çərçivəsində bir sıra yeni tikili və obyektlər işə salınmış, yeni iş yerləri açılmışdır. Bakı şəhərində beşulduzlu "Alov Qüllələri" kompleksindəki "Fairmont Baku" oteli, Sumqayıt şəhərində "Gilan" Tekstil Parkı, "Azertexnolayn" MMC-nin Polad boru zavodu, "Sağlam qida" Aqrar Sənaye Kompleksi, Abşeron rayonunda Plastik qablar və priforminlər

istehsalı və "Milla" süd məhsulları və dondurma istehsalı zavodları, Quba rayonunda "Rixos" oteli, Gədəbəy rayonunda "Halal Qida" süd emalı zavodu, tərəvəz məhsullarının tədarükü, saxlanması və satışı kompleksi, "Azerbaijan International Mining Company Limited" şirkətinin yeni qızıl emalı zavodu, Qəbələ rayonunda "Aspi-Aqro" MMC-nin "Aspi Winery" üzüm emalı zavodu, "Gilan Holding"-in Heyvandarlıq-südcülük kompleksi, "Aqro Kompleks Qəbələ" MMC-nin aqrar-sənaye kompleksi, "Qafqaz Karvansaray" otel kompleksi, Qusar rayonunda "Şahdağ" və "Pik Palas" otelləri, Hacıqabul rayonunda Gilan Seramik Parkında Seramik plitələr istehsalı zavodu, Kürdəmir rayonunda "Azərsun Holding"-in heyvandarlıq və süd kompleksi, Şəmkir rayonunda "Excelsior Hotel Shamkir" mehmanxanası, İsmayilli rayonunda Tikiş fabriki, Qazax rayonunda "Akkord" sement zavodu, Balakən rayonunda soyuducu anbar kompleksi, Ağcabədi rayonunda "Aqat-Aqro" heyvandarlıq kompleksi, Sabirabad rayonunda İstixana kompleksi və digər müəssisələr istifadəyə verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsindən verilən məlumata əsasən 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının xarici ticarət dövriyyəsinin həcmi 34.687,92 mln. ABŞ dolları, o cümlədən idxalın həcmi 10.712,50 mln. ABŞ dolları, ixracın həcmi isə 23.975,42 mln. ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu dövr ərzində Azərbaycan Respublikası 149 ölkə ilə ticarət sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlıq etmiş və xarici ticarət saldosu müsbət 13.262,92 mln. ABŞ dolları olmuşdur. 2013-cü ildə ixrac

 maliyyatlarında d vl t sektorunun payı 22.365,52 mln. ABŞ dolları (93,29 faiz),  z l sektorun payı 1.381,14 mln. ABŞ dolları (5,76 faiz), fiziki Ő xsl rin payı 228,76 mln. ABŞ dolları (0,95 faiz) t Őkil etmiŐdir. İdxal  maliyyatlarında is  qeyd olunan d vr  rzində d vl t sektorunun payı 3.283,45 mln. ABŞ dolları (30,65 faiz),  z l sektorun payı 6.961,92 mln. ABŞ dolları (64,99 faiz), fiziki Ő xsl rin payı 467,14 mln. ABŞ dolları (4,36 faiz) olmuŐdur.